

ТРАНСПЛАНТАЦІЙНА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ЯК ОРІЄНТИР ПРОГРАМНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МЕДИЧНОЇ ГАЛУЗІ

Олексій Павлович РУМЯНЦЕВ,

здобувач Приватного вищого навчального закладу

«Університет сучасних знань»

<https://orcid.org/0000-0001-6509-6646>

Трансплантація наразі є галуззю медицини, яка швидко розвивається, прогресує, має попит (адже інколи це єдиний метод збереження життя та здоров'я), і, відповідно, потребує належного правового регулювання та підтримки проектів розвитку з боку держави. Питання трансплантації анатомічних матеріалів людині врегульоване як міжнародними, так і національними нормативно-правовими актами. Однак більшість норм міжнародного характеру мають рекомендаційний, загальний характер та визначають цю сферу внутрішньодержавним вибором кожної країни [1, с. 25]. Саме тому посилюється значимість національного регулювання цієї сфери та державної політики в зазначеному напрямі для ефективності реалізації прав громадян на трансплантацію в Україні.

Ключовим джерелом регулювання в цій сфері є Закон України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» від 17.05.2018 № 2427-VIII, аналіз якого вказує на те, що його дія поширюється на трансплантацію анатомічних матеріалів людині, здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією, отримання анатомічних матеріалів людини для виготовлення біоімплантатів, визначення умов застосування ксеноімплантатів [2].

Утім, якщо законодавство переважно розраховане на довгострокові перспективи, то програмним регулюванням додатково визначаються цілі та пріоритети в тій чи іншій галузі на більш короткий період здебільшого на декілька років, засоби та шляхи їх досягнення, формуються напрями, спрямовані на ефективне розв'язання проблем в галузі, дається характеристика змінам, що очікуються.

У науковій літературі зазначається, що розроблення державної цільової програми, за своєю суттю, є процесом пошуку оптимальних заходів реалізації завдань, визначених у пріоритетних засадах державної політики; цільова програма спрямована на реалізацію найважливіших завдань соціального та державного розвитку; в ній зазначаються мета, завдання, заходи, спрямовані на їх реалізацію, стратегія досягнення поставленої мети, строки виконання, фінансові та інші необхідні ресурси, суб'єкти, відповідальні за виконання відповідної програми [3, с. 19–20].

Враховуючи важливість такого регулювання, до повноважень Кабінету Міністрів України згадуваним законом віднесено забезпечення розроблення та виконання державних цільових програм, спрямованих на розвиток медичної допомоги із застосуванням трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією [2]. Так, найвідомішим прикладом програмного регулювання є програма «Лікування громадян за кордоном», що існує з

2010 року. З того часу Міністерством охорони здоров'я України було профінансовано лікування понад тисячі пацієнтів. Обсяг фінансування програми у 2016 році – 388 млн грн, у 2019 – 690 млн грн, а на 2020-й бюджет передбачив 1,09 млрд. Серед причин виїзду на лікування за кордон 99 % – це трансплантації, яких не роблять в Україні [4].

Наприклад, середня вартість лікування одного хворого у 2018 році становила 2.3 млн грн. Якщо пролікувати всіх, хто потребує допомоги за цією програмою, то сума становитиме не менше 16.4 млрд грн, або ж 12.5 % усіх видатків на охорону здоров'я, здійснених за рахунок бюджетів усіх рівнів за 2019 рік. Отже, зрозуміло, що такого обсягу коштів на лікування хворих у бюджеті України не існує [5, с. 6]. Тому через дорожнечу таких операцій за кордоном та обмеженість у їх фінансуванні, попри щорічне зростання бюджету програми, потреби у трансплантації не були задоволені, виникали черги пацієнтів, які потребували невідкладної трансплантації. Процедура, що була закріплена постановою Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 № 1079 [6], потребувала удосконалення.

Тому єдиним правильним рішенням вбачається розвиток власної трансплантології, адже кошти, що спрямовуються на лікування за кордоном, можуть використовуватися більш раціонально в Україні. Так, Кабінетом Міністрів України було прийнято постанову «Про затвердження переліку послуг та тарифів на послуги з надання третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги методом трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів, які надаються учасниками пілотного проекту щодо зміни механізму фінансового забезпечення оперативного лікування з трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів» від 18.12.2019 № 1083 [7], якою встановлюється перелік послуг з трансплантації та їх вартість. Водночас бюджетною програмою 2301550 «Реалізація пілотного проекту щодо зміни механізму фінансового забезпечення оперативного лікування з трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів» повністю покриваються всі витрати на трансплантацію (зокрема, всі необхідні лікарські засоби та медичні вироби), що дозволяє збільшити можливу кількість трансплантацій.

Слід зазначити, що одним з важливих принципів державного прогнозування та програмного регулювання є самостійність місцевих органів влади в такій діяльності. Законодавчо визначено, що місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування України в межах своїх повноважень відповідають за розроблення, затвердження та виконання прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць.

Прикладом такого регіонального програмного регулювання можна вважати Черкаську обласну програму «Трансплантація аутологічних гемопоетичних стовбурових клітин кісткового мозку та периферичної крові» на 2019-2023 роки», на реалізацію якої у 2020 році було виділено 79 млн грн. Основною спрямованістю програми є: надання медичної допомоги більшій кількості пацієнтів, які потребують аутологічної трансплантації гемопоетичних стовбурових клітин; безперервність надання медичної допомоги хворим гематологічного профілю; зниження рівня захворюваності, інвалідності та смертності населення від злоякісних захворювань крові та лімфатичних

вузлів; збільшення тривалості та покращення якості життя хворих зі злоякісними захворюваннями крові та лімфатичних вузлів [8].

Таким чином, програмування та планування у сфері трансплантації можна розглядати як форму реалізації державними органами своїх повноважень з визначених питань.

Слід відмітити певні недоліки лікування громадян в іноземних державах, а саме: завищені тарифи лікування, не завжди належна якість лікування, непокриття фінансовими можливостями програми повного попиту пацієнтів у такому лікуванні, не завжди прозорий процес лікування, що не виключає корупційну складову тощо.

Вважаємо, що прагнення медичної спільноти та орієнтир державної політики на трансплантаційну незалежність має бути в пріоритеті як в практичній діяльності, так і при законодавчому та програмному регулюванні сфері трансплантації.

Список використаних джерел:

1. Щирба М. Донорство і трансплантація в аспекті прав пацієнтів. *Національний юридичний журнал: теорія і практика*. 2018. № 2. С. 25–28.
2. Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині: Закон України від 17.05.2018 № 2427-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19#Text>
3. Берназюк І.М. Державні цільові програми як стратегічні акти Кабінету міністрів України. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. С. 17–20.
4. Негода Т. Операція «трансплантація»: чи створять українські хірурги конкуренцію кордонним. 2020. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3114702-operacia-transplantacia-ci-stvorat-ukrainski-hirurgi-konkurenciu-zakordonnim.html>
5. Лікування громадян України за кордоном коштом державного бюджету: звіт. CASE Україна. Київ, 2020. URL: https://case-ukraine.com.ua/content/uploads/2020/09/CASE_zvit_likuvannia5.pdf
6. Порядок направлення громадян України для лікування за кордон: постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 № 1079. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1079-2017-%D0%BF#Text>
7. Про затвердження переліку послуг та тарифів на послуги з надання третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги методом трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів, які надаються учасниками пілотного проекту щодо зміни механізму фінансового забезпечення оперативного лікування з трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.12.2019 № 1083. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1083-2019-%D0%BF#Text>
8. На сесії ухвалили обласну програму підтримки системи громадського здоров'я та внесли зміни до програми трансплантації стовбурових клітин. 16.03.2020. Прес-служба ОДА. URL: <https://uman-rda.gov.ua/news/1584349695/>